

SEÇKİLƏRİN MONİTORİNQİ VƏ DEMOKRATIYANIN TƏDRİSİ MƏRKƏZİ

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI

PARLAMENT SEÇKİLƏRİ

7 noyabr 2010

**SEÇKİQABAĞI TƏŞVİQAT PROSESİNİN UZUNMÜDDƏTLİ
MÜŞAHİDƏLƏRİNİN NƏTİCƏLƏRİNƏ DAİR**

ARALIQ HESABAT

(15 oktyabr-3 noyabr, 2010-cu il)

BAKI – NOYABR, 2010

MÜNDƏRİCAT

I.	XÜLASƏ	3
II.	GİRİŞ	4
III.	NAMİZƏDLƏRİN QEYDİYYATI MƏRHƏLƏSİNİN NƏTİCƏLƏRİ.....	5
	Rəsmi məlumatlar	
	Namizədlərin qeydiyyatı prosesi üzrə şikayətlər	
IV.	SEÇKİQABAĞI TƏBLİĞAT-TƏŞVİQAT KAMPANİYASI.....	6
	Hüquqi baza	
	Seçkiqabağı Təşviqatın Kütləvi İnformasiya Vasitələrində aparılması	
	Seçkiqabağı təşviqatın kütləvi (ictimai) tədbirlər vasitəsilə aparılması	
	Çap, audovizual və digər təşviqat üsulları vasitəsilə seçkiqabağı təşviqatın təşkili	
	SMDT-nin seçkiqabağı təşviqat kampaniyası üzrə müşahidələri	
V.	SEÇKİ KOMİSSİYALARININ FƏALİYYƏTİ	9
	MSK-nın Yeni Tərkibinin Formalaşması	
	Seçki Siyahılarının Hazırlanması	
	Namizədlərin İmza Vərəqələrinin Yoxlanılması və Qeydiyyatı	
	Seçki Komissiyalarının Davamiyyəti	
	Şikayətlərin Araşdırılması	
VI.	SEÇİCİ SİYAHILARININ VƏZİYYƏTİ.....	10
VII.	MÜŞAHİDƏLƏR ÜZRƏ MƏLUMATLAR	11
	İnzibati və maddi resurslardan sui-istifadə	
	Namizədlərə bərabər şəraitin yaradılmaması və təzyiqlər	
	Təşviqat materiallarının məhv edilməsi	
	Seçki Komissiyalarının davamiyyəti	
VIII.	NƏTİCƏLƏR VƏ TÖVSIYYƏLƏR	14

I. XÜLASƏ

Seçkilərin Monitorinqi və Demokratiyanın Tədrisi Mərkəzi (SMDT) Azərbaycanda azad və ədalətli seçkilərin keçirilməsinə, vətəndaş cəmiyyəti və demokratiyanın inkişafına çalışan müstəqil və tərəfsiz qeyri-hökumət təşkilatıdır. SMDT hesab edir ki, Azərbaycanda azad və ədalətli seçkilərin keçirilməsi ölkədə demokratik ənənələrin inkişafına, vətəndaşların rifahının yüksəlməsinə və insan hüquqlarının müdafiəsinə töhfə verəcək.

SMDT Azərbaycan Respublikasında 7 noyabr 2010-ci il parlament seçkilərinin uzunmüddətli müşahidəsinin birinci mərhələsi – namizədlərin irəli sürülməsi və qeydiyyatı (8 sentyabr – 14 oktyabr 2010-cu il) prosesi üzrə Aralıq Hesabatını 18 oktyabr 2010-cu ildə yayıb¹.

Hazırkı hesabat SMDT-nin seçkiqabağı təşviqat mərhələsi (15 oktyabr – 3 noyabr, 2010-cu il) üzrə Uzunmüddətli müşahidələrin nəticələri əsasında hazırlanıb. Bu mərhələdə SMDT 112 seçki dairəsində və milli səviyyədə seçkiqabağı təşviqat prosesinin təşkili, seçki komissiyalarının fəaliyyəti, namizədlərin seçkiqabağı təşviqat kampaniyalarını müşahidə edib. Müşahidə üzrə məlumatlar zərurət yarandıqda seçki komissiyalarının üzvləri, seçicilər, namizədlər və ya onların nümayəndələri ilə dəqiqləşdirilib.

SMDT hesab edir ki, 7 noyabr 2010-cu ildə keçiriləcək parlament seçkiləri dəyərləndirilərkən, seçki prosesinin bütün mərhələləri – seçkiqabağı siyasi mühit, qanunvericiliyin vəziyyəti, seçkidə sərbəst iştirak imkanları, namizədlərin irəli sürülməsi və qeydiyyatı, seçkiqabağı təşviqatın təşkili, səsvermə və səsərin hesablanması üzrə ayrıca qiymətləndirmə aparılmalı və bu zaman Azərbaycan Respublikasının azad və ədalətli seçkilərin keçirilməsinə dair beynəlxalq öhdəliklərinə istinad olunmalıdır.

SMDT təəsüflə qeyd edir ki, ölkədə parlament seçkilərinin ikinci mərhələsi – seçkiqabağı təşviqat dövründə ölkədə siyasi mühitin demokratikləşməsi, sərbəst toplaşmaq azadlığı, siyasi fəaliyyət imkanları, söz və mətbuat azadlığı sahəsində nailiyyətlər baş verməyib.

SMDT narahatlıqla qeyd edir ki, 7 noyabr 2010-cu il parlament seçkilərinin ikinci mərhələsində siyasi fəallıq, seçkiqabağı siyasi müzakirələr və seçkilərə ictimai maraq 2005-ci ildə keçirilmiş parlament seçkiləri ilə müqayisədə xeyli aşağı olub. Ölkədə fəaliyyət göstərən televiziyaların heç birində qarşıduran siyasi partiyalar və onların liderləri arasında seçki platformalarının ictimaiyyətə təqdimatı, habelə yerli və milli səviyyəli problemlərin müzakirəsi baş verməyib. Bununla da milli televiziyalar ölkədə alternativ siyasi baxışların yayılması və siyasi plüralizmin təmin olunması ilə bağlı ictimai ehtiyacları təmin etməyiblər.

7 noyabr 2010-cu il parlament seçkilərinin ilkin mərhələsi – namizədlərin irəli sürülməsi və qeydiyyatı dövründə yaranmış problemlər təşviqat prosesinə mənfi təsir edib. Bəzi seçki dairələrində namizədlərin irəli sürülməsi və qeydiyyatı dövründə süni olaraq alternativsizlik mühitinin yaradılması xeyli iddialı şəxsin deputatlığa namizəd kimi qeydiyyata alınmaması, bununla da həmin seçki dairələrində zəif siyasi rəqabət, seçicilərin seçkiyə marağının azalması və alternativ seçim imkanları məhdudlaşması ilə müşayiət olunub.

SMDT ilə əməkdaşlıq edən müşahidəçilər seçkiqabağı təşviqat mərhələsində bəzi yerli icra hakimiyyətləri nümayəndələrinin müəyyən namizədlərin xeyrinə inzibati resurslardan istifadə hallarını, müxalif siyasi partiya fəalları qarşı təzyiqlərini qeydə alıblar.

¹ http://smdt.az/files/file/SMDT_Birinci%20Araliq%20Hesabat%282%29.pdf

SMDT hesab edir ki, seçki müddətinin azaldılması Dairə Seçki Komissiyaları və Mərkəzi Seçki Komissiyası öz fəaliyyətini texniki cəhətdən vaxtında həyata keçirməyə imkan verməyib. Belə ki, yerli müşahidəçilərin qeydiyyatı Mərkəzi Seçki Komissiyasında və 9, 10, 20, 64, 65, 110 sayılı seçki dairələrində yubanma ilə müşayiət olunub. Bununla belə bəzi DSK-lar yerli müşahidəçilərin qeydiyyatından əsassız olaraq imtina edib.

SMDT ümid edir ki, 7 noyab 2010-cu ildə azad və ədalətli seçkilərin keçirilməsi naminə dövlət orqanları, seçki komissiyaları, qeydiyyatı alınmış namizədlər, seçkiyə qatılan siyasi partiyalar, ictimai təşkilatlar və Kütləvi İnformasiya Vasitələri parlament seçkilərinin növbəti mərhələsi - seçki günü azad seçki mühitinin təmin olunması və seçki prosesinə qanunsuz müdaxilələrin baş verməməsi ilə bağlı birgə səylər nümayiş etdirəcəklər.

II. GİRİŞ

Seçkilərin Monitorinqi və Demokratiyanın Tədrisi Mərkəzi (SMDT) Azərbaycanda azad və ədalətli seçkilərin keçirilməsi, seçki sistemi, vətəndaş cəmiyyəti və demokratiyanın inkişafı yönündə çalışan tərəfsiz qeyri-hökumət təşkilatıdır.

SMDT-ni qeydiyyatı ləğv edilmiş Seçki Monitorinq Mərkəzinin (SMM) təsisçiləri və üzvləri 1 dekabr 2008-ci ildə yenidən təsis ediblər. Qeyd edək ki, 14 may 2008-ci ildə Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin qanunsuz iddiası əsasında Xətai rayon məhkəməsi SMM-in qeydiyyatını ləğv edib. SMM təsisçiləri məhkəmənin həmin qərarına etiraz edərək, Apellyasiya Məhkəməsinə və daha sonra Ali Məhkəməyə şikayət ediblər. Ancaq yerli məhkəmələrdə SMM təsisçilərinin şikayəti təmin olunmadığı üçün 2009-cu ildə Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinə müraciət edilib.

Qeyd edək ki, 2001-2010-cı illərdə SMDT (keçmiş SMM) aşağıdakı istiqamətlər üzrə fəaliyyət göstərib:

- Seçkilərin Uzunmüddətli və Qısamüddətli müşahidəsi
- Seçki qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsi üzrə hüquqi təşəbbüslər
- Seçici fəallığının artırılması üzrə tədbirlərin təşkili
- Dövlət idarəetməsində vətəndaş iştirakına yardım
- Seçicilərin maarifləndirilməsi
- Seçkili hakimiyyət orqanları (bələdiyyələr və parlament) ilə vətəndaşların əlaqələrinin gücləndirilməsi tədbirləri
- Parlamentin və deputatların fəaliyyətinin monitorinqi
- Parlamentarizm ənənələrinin inkişafı

SMDT (keçmiş SMM) nümayəndələri Azərbaycan Respublikasında keçirilən 11 seçkini (əlavə və təkrar parlament seçkiləri, referendum, parlament, prezident və bələdiyyə seçkilərini) müşahidə ediblər. Bu seçkilər dövründə 9500 nəfərdən artıq könüllü müşahidəçiyə 480 dəfə təlim keçirilib və onların seçki komissiyalarında akkreditə olunmaları üçün hüquqi-texniki yardım göstərib.

SMDT ATƏT-ə üzv 17 ölkədən 22 QHT-ni birləşdirən Seçkilərin Monitorinqi Təşkilatlarının Avropa Şəbəkəsinin (ENEMO) üzvüdür. İndiyədək SMDT-nin 360 nəfərdən artıq üzvü ENEMO-nun təşkilatçılığı ilə Beynəlxalq Seçki Müşahidə Missiyalarında iştirak edib.

SMDT üzvləri ENEMO və ATƏT/DTİHB-nin Beynəlxalq Müşahidə Missiyaları çərçivəsində Albaniya, Belarus, Norveç, Qırğızıstan, Qazaxıstan, Gürcüstan, Türkiyə, Əfqanıstan, Kosovo, Moldova və Ukraynada keçirilən seçkiləri müşahidə ediblər.

2010-cu ildə SMDT Azərbaycan Respublikasının 11 bölgəsində - Bakı, Sumqayıt, Gəncə, Mingəçevir, Şəki, Cəlilabad, Göyçay, Sabirabad, Beyləqan, Xaçmaz və Naxçıvan şəhərlərində yerli QHT-lər və vətəndaş qrupları ilə əməkdaşlıq edərək, müxtəlif proqramlar həyata keçirib. Bu proqramlar ABŞ Beynəlxalq İnkişaf Agentliyi (USAID), ABŞ Milli Demokratiya İnstitutu (MDI), ABŞ Demokratiyanı Milli Himayə Fondu (NED), ATƏT-in Bakı ofisi, German Marşal Fondu və Böyük Britaniya hökumətinin maddi-texniki dəstəyi ilə həyata keçirilib.

III. NAMİZƏDLƏRİN QEYDİYYATI MƏRHƏLƏSİNİN NƏTİCƏLƏRİ

A) Rəsmi məlumatlar

7 noyabr 2010-cu ildə keçiriləcək Milli Məclis seçkilərinin birinci mərhələsi - namizədlərin irəli sürülməsi və qeydiyyatı prosesində 1100 vətəndaş namizədliyini irəli sürüb. Onlardan 736 nəfər deputatlığa namizəd kimi qeydiyyata alınıb. Qeydə alınmış namizədlər aşağıdakı siyasi partiyalar və ya blokları təmsil edirlər:

1. Yeni Azərbaycan Partiyası – 111 nəfər
2. "AXCP-Müsavat" bloku - 37 nəfər
3. "Qarabağ Seçki Bloku" – 32 nəfər
4. "İslahat" bloku – 31 nəfər
5. Klassik Xalq Cəbhəsi Partiyası – 30 nəfər
6. Azərbaycan Milli İstiqlal Partiyası – 25 nəfər
7. Demokratik Azərbaycan Dünyası Partiyası – 22 nəfər
8. "İnsan Naminə" bloku – 21 nəfər
9. "Demokratiya" bloku – 18 nəfər
10. "Ana Vətən" Partiyası – 7 nəfər
11. Müasir Müsavat Partiyası – 7 nəfər
12. Azərbaycan Milli Demokrat Partiyası – 3 nəfər
13. Azərbaycan Sosial Demokrat Partiyası – 2 nəfər
14. Azərbaycan Tərəqqi Partiyası – 1 nəfər
15. Təşəbbüs qrupları – 7 nəfər
16. Öz təşəbbüsü ilə - 380 nəfər

B) Namizədlərin qeydiyyatı prosesi üzrə şikayətlər

7 noyabr 2010-cu il parlament seçkilərində namizədlərin irəli sürülməsi və qeydiyyatı prosesi zamanı namizədliyi Dairə Seçki Komissiyalarında (DSK) qeydə alınmayan şəxslər Mərkəzi Seçki Komissiyasına (MSK) 210-dan artıq şikayət veriblər. Ancaq MSK 40 şikayəti təmin edib.

Seçki Məcəlləsinin 112-1.4-cü maddəsinə əsasən MSK nəzdində fəaliyyət göstərən Ekspert Qrupunun üzvləri şikayətlərə baxarkən əlavə sübut və dəlillərdən istifadə etməklə araşdırma apara bilər. Ancaq Ekspert Qrupu şikayətləri araşdırarkən əsasən DSK-da qəbul edilən qərarlara əsaslanıb. Məsələn, 2 oktyabr 2010-cu ildə 15 sayılı Yasamal birinci seçki dairəsi üzrə DSK Abdalov İxtiyar Əliş oğlunun namizədliyini qeydə almaqdan imtina edib. MSK-nın 13 oktyabr 2010-cu ildə keçirilən iclasında həmin namizədin şikayəti araşdırılıb. MSK-nın Ekspert Qrupunun üzvü Qabil Orucovun rəyi əsasında verilən qərar da heç bir əlavə araşdırma olmayıb, qərardakı məlumatlar, imtina barədə əsaslar MSK-nın da qərarında əksini tapıb. Bununla yanaşı SMDT-nin apardığı təhlillər göstərir ki, bəzi DSK-ların qərarları hüquqi baxımdan ətraflı əsaslandırılmayıb.

Xatırladaq ki, Seçki Məcəlləsinin 112-1.7-ci maddəsində qeyd edilir ki, şikayətçi ərizəsində seçki komissiyasının iclasında iştirak etmək barədə öz arzusunu bildiribsə, iclasdan bir gün əvvəl ona telefon vasitəsilə iclasın yeri və vaxtı barədə məlumat verilir. Ancaq çox nadir hallarda namizədlər

şikayətlərin araşdırılması prosesində iştirak ediblər. Bununla da MSK Seçki Məcəlləsinin yuxarıda göstərilən maddəsini pozaraq, şikayətlərin araşdırılması zamanı aşkarlığı təmin etməyib. Məsələn, “AXCP-Müsavat” blokunun 94 sayılı Bərdə kənd seçki dairəsindən deputatlığa namizədliyini irəli sürən Məcidli Elnur Abdulla oğlu DSK-nın onun qeydiyyatına alınmaması barədə qərarından MSK-ya şikayət ünvanlayıb. Ancaq həmin şikayətin araşdırılması zamanı iclasda iştirak etməklə bağlı müraciəti təmin edilməyib.

Bəzi şikayətlər isə Mərkəzi Seçki Komissiyası tərəfindən tam araşdırılmayıb. Dairə seçki komissiyalarının qərarında imtina üçün göstərilən əsaslardan biri araşdırılıb, digər hal barədə isə ümumiyyətlə MSK-nın qərarlarında heç nə qeyd edilməyib. Məsələn, 13 oktyabr 2010-cu ildə 17 sayılı Yasamal üçün seçki dairəsindən deputatlığa namizəd Abdalov Etibarın namizədliyindən imtina barədə 17/74 sayılı qərarında aşağıdakı əsaslar göstərilib:

- Namizədin müdafiəsi üçün toplanmış düzgün seçici imzalarının sayı namizədin qeydə alınması üçün kifayət deyil
- Namizəd dairə seçki komissiyasına təqdim etdiyi əmlak barəsində məlumatda ona məxsus 5 minik avtomobilinin olduğunu göstərmiş, lakin bu barədə heç bir təsdiqləyici sənəd təqdim etməmişdir

15 oktyabr 2010-cu ildə MSK-ın keçirilən iclasında həmin şikayətə baxılıb. Şikayəti araşdırarkən Ekspert Qrupunun üzvləri ancaq namizədlərin müdafiəsi üçün tələb olunan imzaları araşdırıb. ***Qeyd edək ki, Seçki Məcəlləsinin 112-1-ci maddəsinə göstərilir ki, Ekspert Qrupunun üzvləri şikayətləri hərtərəfli araşdırmalıdır.***

Seçki Məcəlləsinin 112.3-cü maddəsinə uyğun olaraq seçki hüququ pozulan şəxslər MSK-nın qərarından və ya hərəkətindən (hərəkətsizliyindən) Apellyasiya Məhkəməsinə şikayət edə bilərlər. Namizədlərin irəli sürülməsi və qeydiyyatı prosesində qeydiyyata alınmaqdan imtina edilən 50 namizəd MSK-nın qərarından Bakı Apellyasiya Məhkəməsinə şikayət verib. Ancaq bu şikayətlərdən yalnız dördünü məhkəmə təmin edib. Digər şikayətlər barədə qərarlar isə tam araşdırılmadan qəbul edilib.

Apellyasiya Məhkəməsinin bəzi qərarları isə Mülki Prosesual Məcəllənin tələblərinin pozulması ilə qəbul edilib. Məsələn, 25 oktyabr 2010-cu ildə Bakı Apellyasiya Məhkəməsinə 95 sayılı Tərtər seçki dairəsindən namizədliyi “Qarabağ” seçki bloku tərəfindən irəli sürülən Əliyev Vüqar Sabir oğlunun MSK-nın qərarından şikayətinə baxılıb. Şikayətə baxılarkən iddiaçının vəsatətinə baxmayaraq, məhkəmə seçici imzalarının yoxlanılması üçün ekspert təyin etməyib. Qeyd edək ki, DSK-nın Əliyevin qeydiyyatından imtinaya əsas kimi göstərdiyi digər hal onun Tərtər rayonunda xüsusi mülkiyyət hüququ əsasında torpaq sahəsinə malik olması, ancaq bu məlumatı gizlətməsi barədə olub. Məhkəmədə isə namizədin nümayəndəsinin Əliyevin xüsusi mülkiyyət hüququ əsasında torpaq sahəsinə malik olmaması barədə arayışı nəzərə alınmayıb.

IV. SEÇKİQABAĞI TƏBLİĞAT-TƏŞVİQAT KAMPANİYASI

a) Hüquqi baza

18 iyun 2010-cu ildə isə Milli Məclis Yeni Azərbaycan Partiyasını (YAP) təmsil edən deputatların təşəbbüsü ilə “Seçki Məcəlləsinə əlavə və dəyişikliklər haqqında” qanun layihəsini qəbul etdi. Bu layihəyə əsasən seçki müddəti bu dəfə 75 gündən 60 günədək və təşviqat müddəti isə 22 günə qədər azaldıldı. Həmçinin qeydə alınmış namizədlərin təbliğat aparması üçün dövlət büdcəsindən maliyyə ayrılması qaydası ləğv edildi. Qeyd edək ki, yuxarıda sözügedən qanun layihələrinin heç biri Avropa Şurası Venesiya Komissiyasının rəyi öyrənilmədən, o cümlədən ictimai müzakirələr keçirilmədən qəbul edilib.

Seçki Məcəlləsinin 74.2-ci maddəsinə uyğun olaraq seçkiqabağı təşviqat aşağıdakı üsullarla aparıla bilər:

- a) Kütləvi informasiya vasitələri ilə;
- b) Kütləvi tədbirlərin keçirilməsi yolu ilə;
- c) Çap olunmuş, audovizual və digər təşviqat materiallarının buraxılması və yayılması yolu ilə;
- d) Qanunla qadağan edilməyən digər üsullarla

Ancaq SMDT-nin müşahidələri göstərir ki, seçki müddətinin azaldılması qanunun imkan verdiyi yuxarıdakı üsul və vasitələrdən yararlanmaqla seçkiqabağı təşviqat aparmağa vaxt məhdudiyəti yaradıb.

b) Seçkiqabağı Təşviqatın Kütləvi İnformasiya Vasitələrində aparılması

Seçkiqabağı təbliğat-təşviqat kampaniyası televiziya və radio vasitəsilə, eləcə də dövrü nəşrlər vasitəsilə həyata keçirilir. Seçki Məcəlləsinin 80.1-ci maddəsinə uyğun olaraq namizədləri 60 seçki dairəsindən çoxunda qeydiyyatdan keçən siyasi partiyalar və siyasi bloklar İctimai televiziya və radioda pulsuz efir vaxtı əldə edə bilər. 7 noyabr 2010-cu il parlament seçkilərində namizədlərin irəli sürülməsi və qeydiyyatı mərhələsinin nəticələrinə görə MSK-da qeydiyyatdan keçmiş siyasi partiya və seçki blokları arasında yalnız Yeni Azərbaycan Partiyası bu hüququ əldə edib. Ancaq YAP nümayəndələri seçkiqabağı təşviqat başlayarkən pulsuz efir vaxtında imtina etdiyini bəyan edib.

MSK 15 oktyabr 2010-cu ildə keçirilən iclasında qeydiyyata alınmış bütün namizədlərə İctimai Televiziyada (İTV) 4 dəqiqəlik pulsuz efir vaxtının verilməsi barədə qərar qəbul edib. Qeyd edək ki, bu qərar qanunla tənzimlənməyib və Seçki Məcəlləsinin təşviqatın teleradio təşkilatlarında aparılması barədə tələbləri ilə uyğunlaşdırılmayıb.

7 noyabr 2010-cu ildə keçiriləcək Milli Məclis seçkilərinin təşviqat mərhələsində ödənişli təşviqatda iştirak etmək istəyən Kütləvi İnformasiya Vasitələri qiymətləri bütün namizədlər üçün əlçatan olmayıb. SMDT təəssüflə qeyd edir ki, televiziyalarda pullu efir vaxtının qiyməti reklam qiymətinin maksimum həddi qədər göstərilib. Məsələn, İctimai Televiziyada həftənin I, II, III günləri müxtəlif saatlarında təşviqatın vaxtı 1 saniyə ucun 13 AZN-dən başlayaraq 29 AZN-dək dəyişir, həftənin II, IV, VI günləri 4 AZN-dən başlayaraq 14 AZN-dək dəyişir. Regional televiziya olan “Kəpəz” TV-də isə səhər saat 8.00-dən 23.00-dək müxtəlif vaxtlarda təşviqatın vaxtı 1 dəqiqə üçün 200 AZN-dən 500 AZN-dək dəyişir.¹ Qeyd edək ki, seçkiqabağı təşviqat dövründə ödənişli təşviqata yalnız 2 ümumrespublika telekanalı İTV və “Lider” iştirak edib və İTV-də ödənişli efir vaxtından yalnız 3 namizəd istifadə edib.

Repartyorların Azadlığı və Təhlükəsizliyi İnstitutunun (RATİ) apardığı monitorinqin nəticələrinə görə, təşviqat mərhələsində siyasi partiya fəallarının işıqlandırılmasında əksər telekanallar birtərəfli mövqe nümayiş etdiriblər. YAP-ın sədri, Prezident İlham Əliyev daha çox göstərilib və əksər hallarda pozitiv tərzdə işıqlandırılıb. Müxalifət partiyalarını birləşdirən seçki bloklarının tədbirləri telekanallarda işıqlandırılmadıqı halda, YAP-ın tədbirlərinə bütün telekanallarda yer ayrılıb.²

RATİ-nin monitorinqinə əsasən “İctimai”, “Lider” və “Anten” FM radioları ödənişli efir ayırmaları ilə bağlı MSK-ya müraciət etsələr də, heç bir radioda ödənişli təbliğat və təşviqat materiallarına rast gəlinməyib. Bundan başqa heç bir radio parlament seçkisi ilə bağlı sosial reklamlar yaymayıb.³

6 noyabr 2005-ci ildə keçirilən Milli Məclis seçkilərindən fərqli olan bu ilki parlament seçkilərinin arxada qalan mərhələləri dövründə telekanalların efirində seçkilərlə bağlı siyasi müzakirələrə və ictimai

¹ <http://www.cec.gov.az/az/parlament2010/kiv/kiv.htm>

² www.irfs.az,

³ www.irfs.az,

debatlara yer verilməyib. İctimai televiziya tərəfindən ayrılan 4 dəqiqlik efir vaxtında isə siyasi müzakirələr olmayıb.

Seçki dövründə müxalif partiyalara qarşı “Lider” televiziya kanalı “qara” PR təbliğatı yönündə məlumatlar yayıb. Belə ki, 25 oktyabr 2010-cu ildə telekanalın saat 19.00-da efirə gedən “Səda” xəbərlər programında “Azadlıq” qəzetinin direktoru Azər Əhmədovun yataq səhnələrini əks etdirən video görüntüləri əsasında hazırlanmış sükut efirə təqdim edilib. Bir çox hüquq müdafiə təşkilatları və vətəndaş cəmiyyəti fəalları bu hadisəni şəxsi həyata qanunsuz müdaxilə və mənəvi-siyasi təzyiqli kimi qiymətləndirib.

c) Seçkiqabağı təşviqatın kütləvi (ictimai) tədbirlər vasitəsilə aparılması

Seçki Məcəlləsinin 86-cı maddəsində qeyd edilir ki, dövlət orqanları, bələdiyyə qurumları namizədlərə, siyasi partiyalara təşviqat dövründə vətəndaşlarla görüşlər, açıq müzakirələr təşkil edilməsində, keçirilməsində yerlərin ayrılmasında kömək etməlidirlər.

Mərkəzi Seçki Komissiyası heç bir qanuna əsaslanmadan təşviqat kampaniyası başlamamışdan əvvəl namizədlərin seçki komissiyaları ərazisində seçicilərlə görüşməsi və toplantı keçirilməsi üçün yerlərin siyahısını müəyyənləşdirib. Bu siyahıda ümumilikdə 118 seçki dairəsini əhatə edən açıq və qapalı olmaqla 4930 yer var. Müəyyən edilmiş 4930 yerdən 2676 yer açıq, 2254 yer isə qapalı yerlərdir². MSK-nın siyahısında yerlərin tutumu barədə də məlumat göstərilib. Qeyd edək ki, nə Seçki Məcəlləsində, nə də ki, MSK-nın heç bir təlimatında yerlərin tutumu barədə göstəriş yoxdur.

SMDT-nin uzunmüddətli müşahidəçiləri 16 oktyabrdan başlayaraq bu yerlərin monitorinqini aparıblar. Müşahidələr əsasında məlum olub ki, 511 yerin sahəsi seçicilərlə görüşlərin keçirilməsi üçün münasib deyil. Məsələn, 46 sayılı Şirvan seçki dairəsinin ərazisində seçicilərlə görüş üçün ayrılan qapalı yer Köhnə şəhər Mədəniyyət Evinə yerləşir. MSK-nın açıqladığı siyahıda bu qapalı yerin tutumu 300 nəfərlik göstərilib. Ancaq müşahidə zamanı məlum olub ki, bu yerin tutumu maksimum 200 nəfərlikdir. Eyni hallar 67 sayılı Cəlilabad şəhər, 48 sayılı Yevlax, 49 sayılı Yevlax-Mingəçevir, 93 sayılı Bərdə seçki dairələrinin ərazisindəki açıq və qapalı yerlərin müşahidəsi zamanı qeyd alınıb. Müşahidələr zamanı 190 yerin seçicilərin yaşadıkları ərazilərdən kənarında, gediş üçün əlverişsiz məntəqlər olduğu müəyyən edilib.

Sonuncu parlament seçkilərindən (6 noyabr 2005-ci il) fərqli olaraq, hazırkı seçkilər dövründə siyasi partiyaların yürüş-mitinqlər keçirməsi mümkün olmayıb. Məsələn, “AXCP-Müsavat” seçki blokunun 17 oktyabr 2010-cu ildə keçirməyi planlaşdırdığı mitinqə Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti icazə verməyib.

d) Çap, audovizual və digər təşviqat üsulları vasitəsilə seçkiqabağı təşviqatın təşkili

Seçki Məcəlləsinin 74-cü maddəsinə uyğun olaraq təşviqat çap, audio, video yazılar həmçinin qanunla qadağan edilməyən digər üsullardan istifadə etməklə aparıla bilər.

Əvvəlki seçkilərdən fərqli olaraq bu seçkilərdə deputatlığa namizədlər yeni medianın imkanlarından geniş istifadə ediblər. “Facebook”, “Youtube”, “Twitter” kimi sosial şəbəkələrdə namizədlərin təbliğatları aparılıb. Bu təşviqat üsullarına müraciət edilməsinin digər bir səbəbi isə bütün namizədlər üçün ödənişli təşviqat imkanlarının maddi baxımdan əlçatan olmaması, habelə televiziya təşviqat prosesində iştirak etməməsidir.

² http://www.cec.gov.az/az/main_az.htm#

Ödənişli təşviqata qoşulan “Azərbaycan” qəzetində rəsmi təşviqat dövrünün başlamasından sonra seçki ilə bağlı məlumatlar artsa da, bu xəbərlər yalnız MSK-nın iclasları, DSK-ların seçkiyə hazırlıq prosesi, yerli və beynəlxalq müşahidəçilərinin qeydiyyatı və s. barədə olub. Digər qəzetlərdən “Yeni Müsavat” qəzetində bəzi namizədlərin təşviqat xarakterli məlumatları olub. Namizədlər öz təşviqatlarını həmçinin veb portallar və informasiya agentliklərində də aparıblar. Məsələn, www.day.az, www.lent.az, APA və Müstəqil İnformasiya agentlikləri (www.mia.az) namizədlərin müxtəlif xarakterli təşviqat materialları yerləşdirilib.

e) SMDT-nin seçkiqabağı təşviqat kampaniyası üzrə müşahidələri

SMDT ilə əməkdaşlıq edən müşahidəçilər ölkənin 80 seçki dairəsi üzrə uzunmüddətli müşahidə zamanı seçkiqabağı təşviqat kampaniyasının gedişində namizədlərə münasibətdə bərabərlik prinsipinin pozulması, habelə təzyiqlər halları qeydə alıblar.

❖ İnzibati və maddi resurslardan sui-istifadə halları

Bu cür qanun pozuntuları ilə bağlı daxil olan məlumatlar göstərir ki, son illərdə keçirilən seçkilərdə olduğu kimi bu seçkilərdə də namizədlər seçicilərin rəğbətini qazanmaq üçün müxtəlif qanunsuz vasitələrdən istifadə ediblər. Belə ki, bəzi seçki dairələrində namizədlər seçicilərə əvəzsiz xidmətlər göstərərək, onların yaşadıkları məhəllələrdə, yerli xarakterli yollarda abadlaşdırma və təmir işləri həyata keçiriblər. Bütün bunlar isə Seçki Məcəlləsinin 74-cü maddəsinin həmçinin İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 39 və 42-1-ci maddəsinin tələblərinin pozulmasıdır.

❖ Namizədlərə bərabər imkanların yaradılmaması

Müşahidələrə əsasən bzi seçki dairələrinin ərazilərində namizədlər üçün bərabər şərait təmin edilməyib. Bir neçə seçki dairələrində namizədlərin seçicilərlə görüşü üçün zəruri şərait təmin edildiyi halda digər namizədlər üçün belə şərait təmin edilməyib. Bu da Seçki Məcəlləsinin 82, 83, 87-ci maddələrində namizədlər üçün bərabər şəraitin yaradılması haqqında tələblərin pozulmasıdır.

❖ Seçkiqabağı təşviqat dövründə təzyiqlər

Seçkiqabağı təşviqat dövründə seçki iştirakçılarına, xüsusən də namizədlərə təzyiqlər halları qeydə alınıb. Bu cür hallar əsasən namizədlərin görüşü zamanı seçicilərə qarşı, habelə namizədlərin təşviqat materiallarının yapışdırılması ilə bağlı olub. Bu isə Seçki Məcəlləsinin 55-ci maddəsinin tələblərinin pozulmasıdır.

Seçkiqabağı təşviqat dövründə SMDT ilə əməkdaşlıq edən şəxslərə də təzyiqlər olub. Belə ki, 22 oktyabrda Sabirabadda müşahidəçilər üçün təlim təşkil edən Sahib Rüstəmli rayon polis idarəsinə çağırılıb və həmin rayonun ərazisində təlimin keçirilməməsi üçün ona təzyiqlər edilib.

❖ Təşviqat materiallarının məhv edilməsi

SMDT ilə əməkdaşlıq edən müşahidəçilər 7 noyabr 2010-cu ildə keçirilən Milli Məclis seçkilərinin təşviqat dövründə məlumat lövhələrində, yol kənarlarında, xüsusi mülkiyyətdə olan obyektlərdə və digər yerlərdə namizədlərə aid təşviqat materiallarının məhv edilməsini müşahidə ediblər.

V. SEÇKİ KOMİSSİYALARININ FƏALİYYƏTİ

MSK seçkiqabağı təşviqat mərhələsi üzrə bir sıra hazırlıq işləri həyata keçirib. 12 oktyabr 2010-cu ildə MSK-nın iclasında namizədlərin qeydə alındıqları seçki dairələri ərazisində seçicilərlə görüşməsi və toplantı keçirilməsi üçün yerlər müəyyənləşdirilib.

MSK qeydiyyatata alınmış namizədlərə İctimai Televiziyada 4 dəqiqəlik pulsuz efir vaxtının verilməsi barədə qərar qəbul edib. Bu qərar qanunla tənzimlənməyib və Seçki Məcəlləsinin təşviqatın telerradio təşkilatlarında aparılması barədə tələbləri nəzərə alınmayıb. Qeyd edək ki, Seçki Məcəlləsinin 80.1-ci

maddəsi müəyyən edir ki, birmandatlı seçki dairələrinin ancaq 60-dan çoxunda namizədi qeydə alınmış siyasi partiyalar və siyasi partiyalar blokları pulsuz efir vaxtı əldə etmək hüququna malikdir.

MSK ödənişli təşviqatda iştirak etmək istəyən Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin siyahısını açıqlayıb. Bunlar 38 qəzet, 13 informasiya agentliyi, 12 televiziya və radiodan ibarətdir.

7 noyabr 2010-cu ildə keçiriləcək Milli Məclis seçkilərinin səsvermə günü ilə bağlı MSK hazırlıq işləri həyata keçirib və 500 seçki məntəqəsində seçki günü internet vasitəsilə çalışacaq veb-kameraların quraşdırılması barədə qərar qəbul edib.

MSK 7 noyabr 2010-cu il Milli Məclis seçkilərini bütün respublika üzrə müşahidə etmək üçün 3466 yerli müşahidəçini və 24 ölkəni təmsil edən 1016 beynəlxalq müşahidəçini qeydiyyatdan keçirib. Dairə seçki komissiyaları isə dairə ərazisində müşahidəçilik aparmaq istəyən 42494 nəfər müşahidəçini qeydiyyata alıb. MSK həmçinin 11 xarici Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin 28 nümayəndəsi seçkiləri işıqlandırmaq üçün qeydiyyata alıb. Bununla belə həm MSK, həm də bəzi DSK-lar səviyyəsində yerli müşahidəçilərin akkreditasiyası zamanı problemlər qeydə alınıb. Seçki Məcəlləsinin 40-ci maddəsinə görə ümumrespublika ərazisində müşahidəçilik həyata keçirmək istəyən vətəndaşların müraciətləri barədə qərar 3 gün müddətinə verməlidirlər. Ancaq MSK-da yerli müşahidəçilərin qeydiyyatı müddəti bəzən 12 günədək yubadılıb. MSK nümayəndələri ilə danışıqlarda müşahidəçilərin qeydiyyatını həyata keçirən işçi heyətin bu prosesi texniki baxımdan vaxtında çatdırma bilmədiyini bildirilib.

Bəzi DSK-lar müşahidəçilərin qeydiyyatına ciddi məhdudiyyətlər yaradıblar. Məsələn, 64 sayılı Sabirabad ikinci DSK sədri Şükür İmanov müşahidəçi olmaq istəyən şəxslər - Hacıyev Şahbaz Əzər oğlu, Məmmədov Rafiq Nadir və Zeynallı Tofiq Vərqa oğlunun müşahidəçi kimi qeydiyyata alınmasından əsasız olaraq imtina edib. 65 sayılı Saatlı-Sabirabad-Kürdəmir seçki dairəsinin sədri heç bir əsas göstərmədən Abbasov Cəmil Nadir oğlu və Ağayev Bəxtiyar Əlqulu oğlunun müşahidəçi kimi qeydiyyata alınmasından imtina edib. Həmçinin 77 sayılı Astara seçki dairəsinin sədri Fərziyev Elvin və Xanməmmədov Seyidhəsənin müşahidəçi kimi qeydiyyata alınmasından imtina edilib. 110 sayılı Zaqatala seçki dairəsi isə 20 oktyabr 2010-cu il tarixində müraciət etmiş müşahidəçiləri qeydiyyata almayıb. 54 sayılı Şabran-Siyəzən seçki dairəsinin sədri Əmircan Ocaqov SMDT ilə əməkdaşlıq edən 8 nəfər müşahidəçini ərizədə göstərmədikləri halda özü məntəqələrə təyin edib.

Qeyd edək ki, seçki üzrə MSK-nın Təqvim Planına əsasən DSK-larda müşahidəçilərin qeydiyyatı üçün ərizələrin qəbulu prosesi 2 noyabr 2010-cu ildə başa çatır. Ancaq bir çox DSK-lar öz fərdi təşəbbüsü ilə müşahidəçi olmaq istəyən şəxsləri 1 noyabr 2010-cu ildə qeydiyyata almaqdan imtina ediblər. Buna əsas kimi isə təqdim edilən ərizə formalarının düzgün tərtib edilməməsi göstərilib. Məsələn, 20 sayılı Nərimanov ikinci seçki dairəsinin sədri Eldar Sadıqov həmin dairədən müşahidəçi kimi qeydiyyatdan keçmək istəyən Emin Muradov, Babək Musazadə və Gülər Abbasovanı müşahidəçi kimi qeydiyyata almayaraq, onların sənədlərini qəbul etməyib. Eyni hallar 1 noyabrda 31 sayılı Suraxanı ikinci, 55 sayılı Xaçmaz şəhər, 10 sayılı Binəqədi üçüncü, 22 sayılı Nəsimi ikinci seçki dairələrində baş verib.

VI. SEÇİCİ SİYAHILARININ VƏZİYYƏTİ

Seçki Məcəlləsinə 48-cı maddəsinə əsasən seçicilər siyahısı seçki gününə ən azı 35 gün qalmış seçicilərin tanış olması, bəzi əlavə və dəqiqləşdirmələr aparması məqsədilə müvafiq seçki məntəqələrində asılmalıdır.

SMDT ilə əməkdaşlıq edən müşahidəçilər 7 noyabr 2010-cu il seçkilərinin təşviqat dövründə seçici siyahılarının monitorinqini həyata keçirib.

Müşahidəçilər bu mərhələdə seçicilər siyahısının bəzi seçki məntəqələrində qanunla müəyyən edilmiş vaxtda asılmadığını qeyd alıblar. Məsələn, oktyabrın 12-dək 67 sayılı Cəlilabad şəhər seçki dairəsinin 1, 2, 6, 7, 8 sayılı, 73 sayılı Lənkəran kənd seçki dairəsinin 11, 20, 29 sayılı, 10 sayılı Binəqədi üçüncü seçki dairəsinin 11, 32 sayılı məntəqələrində seçici siyahıları asılmayıb. Bu cür hallar oktyabrın 14-də 99 sayılı Şəmkir kənd seçki dairəsinin 20, 22, 23 sayılı məntəqələrində də müşahidə edilib.

SMDT bəzi seçki məntəqələrində seçici siyahılarının 23 dekabr 2009-cu ildə keçirilən Bələdiyyə seçkilərin sonra yenilənmədiyini müəyyən edib. Məsələn, 72 sayılı Yardımlı-Masallı seçki dairəsinin 31, 40, 43, 49, 49 sayılı Yevlax-Mingəçevir seçki dairəsinin 10, 11, 31 sayılı Suraxanı ikinci seçki dairəsinin 24, 68 sayılı Cəlilabad kənd seçki dairəsinin 22, 23, 26 sayılı seçki məntəqələrində əvvəlki illərdəki seçici siyahıları yenilənmədən asılıb.

Seçki Məcəlləsinə uyğun olaraq seçicilərin daimi siyahısı hər bir seçki məntəqəsi üzrə MSK-nın müəyyənləşdirdiyi formada - hər il mayın 30-dək təsdiq edilir. Eyni zamanda seçkilərin elan olunduğu gündən əvvəlki 12 ayın azı 6 ayı ərzində müvafiq seçki məntəqəsinin ərazisində yaşayan vətəndaşlar həmin seçki məntəqəsi üzrə seçicilərin daimi siyahısına daxil edirlər. Ancaq bəzi məntəqələrdə seçicilər barəsində məlumatların seçicilər siyahısına daxil edilməsi zamanı da yanlışlıqlara yol verilib. SMDT ilə əməkdaşlıq edən müşahidəçilər vəfat etmiş şəxslərin adlarının da seçicilər siyahısında daxil edilməsi hallarına rast gəliblər. Məsələn, 89 sayılı Goycay-Ağdaş seçki dairəsi ərazisində 3 il əvvəl vəfat edən seçicilərin adları hələ də seçici siyahılarında qalmaqdadır. Məsələn, İbarahimova Həyat Babaxan qızı, Məmmədov Niman Suleyman oğlu, Musayeva Zeynəb Mustafa qızı, Bağirov Sabir Rza oğlu, Hacıyev Ağa Məhəmməd oğlu və s. vəfat ediblər. Həmçinin 3 sayılı Babək-Kəngərli-Naxçıvan seçki dairəsinin 29 sayılı məntəqəsində seçici siyahısında vəfat etmiş Şərur rayon Püsyən kənd sakini Məmmədov Ağayar Abbas oğlunun, Əliyev Həsən Sadıx oğlunun adları hələ də qalmaqdadır.

Seçici siyahılarının vəziyyəti və ölkə üzrə seçicilərin dəqiq sayı ilə bağlı məsələlərə aydınlıq gətirilməsi üçün SMDT sədri Anar Məmmədli müşahidəçi statusundan istifadə edərək MSK-ya məktubla müraciət edib. Məktubda aşağıdakı üç məsələyə aydınlıq gətirilməsi xahiş olunub:

- a) MSK-nın ölkə üzrə seçicilərin sayı ilə bağlı açıqladığı rəqəmlə (54 faiz) Dövlət Statistika Komitəsinin ölkə əhalisinin sayı ilə bağlı internet səhifəsində yerləşdirdiyi rəqəmlər (70 faiz) arasındakı fərqlərə aydınlıq gətirilməsi;
- b) Son iki ildə Azərbaycanda keçirilən səsvermələr – 23 dekabr 2009-cu il bələdiyyə, 18 mart 2009-cu il referendum və 7 noyabr 2010-cu il parlament seçkiləri zamanı seçicilərin sayında baş verən artma-azalmaların səbəblərinin də araşdırılması;
- c) Bəzi seçki dairələrinin formalaşdırılmasında Seçki Məcəlləsində göstərilən qaydalara əməl olunmamasının səbəblərinin aydınlaşdırılması xahiş olunub. Məsələn, 5 sayılı Şahbuz-Babək, 54 sayılı Şabran-Siyəzən, 26 sayılı Sabunçu birinci seçki dairələrinin seçicilər siyahısında ümumi saylar arasında kəskin fərqlər müşahidə edilir.

VII. MÜŞAHİDƏLƏR ÜZRƏ MƏLUMATLAR

A) İnzibati və maddi resurslardan sui-istifadə

- 67 sayılı Cəlilabad şəhər seçki dairəsindən namizədliyi Yeni Azərbaycan Partiyası tərəfindən irəli sürülən Həsənov Malikin təşviqat materialları 1, 7 sayılı məntəqələr ərazisində yerləşən məktəblərin şüşələrinə yapışdırılıb.

- 63 sayılı Sabirabad birinci seçki dairəsindən deputatlığa namizəd Ceyhun Osmanlının 29 oktyabr 2010-cu ildə rayonun Kürkəndi kəndində görüşü keçirilib. Görüşə seçicilərin toplanmasına rayon icra başçısının birinci müavini Vəfadar Bağirov rəhbərlik edib.
- 28 oktyabr 2010-cu ildə 102 sayılı Samux-Şəmkir seçki dairəsinin ərazisində Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının həkimi İlham Həsənov və bələdiyyə üzvləri həmin dairədən namizəd olan Valeh Ələsgərovun təbliğatını aparıb.
- 29 sayılı Səbayel seçki dairəsində deputatlığa namizəd Fuad Muradov 30 oktyabr 2010-cu ildə saat 14.00-da Veteranlar bağında seçicilərlə görüş keçirib. “20-ci sahə”nin polis sahə müvəkkili Cavad Cavadov və Bayıl qəsəbəsinin polis sahə müvəkkili Nəsir Hüseynov seçicilərin məcburi olaraq namizədin görüşünə gəlməsini təmin ediblər.
- 103 sayılı Gədəbəy seçki dairəsindən namizədliyi YAP tərəfindən irəli sürülən Sevinc Hüseynovanın 26 oktyabrda rayonun Düzyurd kəndində seçicilərlə görüşü zamanı rayon icra başçısının müavini Ramazan Muradov çıxışında seçicilərə YAP-ın namizədinə səsverməyə çağırış edib.
- 107 sayılı Qazax seçki dairəsindən namizəd Əhməd Vəliyevin seçicilərlə bütün görüşləri Azərbaycan Müəllimlər İnstitutunun (AMİ) Qazax filialının akt zalında keçirilib. Namizədin görüşlərin əsasən tələblər olub. Seçicilər isə görüşə İnstitut müəllimləri tərəfindən gətirilib.
- 100 sayılı Şəmkir-Daşkəsən seçki dairəsindən deputatlığa namizəd Mübariz Qurbanlı 19 oktyabrda Quşçu kəndində görüş keçirib. Görüşə seçiciləri toplamaq üçün rayon icra hakimiyyətinin başçısının müavini Mövsüm Hüseynov və büdcədən maliyyələşən təşkilatların rəhbər işçiləri yaxından iştirak edib.
- 115 sayılı Şəki ikinci seçki dairəsindən deputatlığa namizəd Cavanşir Verdiyın təşviqat materiallarını Şəki şəhəri ərazisində 10-JJ-724 nömrəli qazel markalı avtomobilin üzərində yapışdırılıb. Qeyd edək ki, bu avtomobil “Planet” MMC-yə məxsus olub. Bu şirkətin hüquqi ünvanı Bakı şəhəri Tbilisi prospekti 47 -də yerləşir. Həmin namizədin təşviqat materiallarını Şəki şəhərində H012137 dövlət nişanlı Tofaş markalı avtomobilə yapışdırılıb. Bu avtomobil isə “Rimitsa” şirkətinə məxsus olub.
- Kürdəmir rayon icra başçısının müavini Vasif Məmmədovun rəhbərliyi icra hakimiyyətinin digər işçilərlə birlikdə 57 sayılı Kürdəmir seçki dairəsindən deputatlığa namizəd Fərhad Qəribovun təbliğatını aparıb. Həmçinin Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının baş həkimi Zahid Əhmədov da öz tabeliyində olan işçilərə Fərhad Qəribova səs vermələrini tapşırıb.
- 12 oktyabr 2010-cu ildə 31 sayılı Suraxanı ikinci seçki dairəsindən deputatlığa namizəd Quliyev Fərəcin Yeni Günəşli qəsəbəsində AB massivi ərazisində yerləşən seçki qərargahının qarşısında namizədin adı və soyadı olan təbliğat xarakterli məlumat asılıb. Qeyd edək ki, seçkiqabağı təşviqat prosesi başlamamışdan əvvəl təşviqatın aparılması qadağandır.

B) Namizədlərə bərabər şəraitin yaradılmaması və təzyiqlər

- 24 oktyabr saat 17:00-da 31 sayılı Suraxanı ikinci seçki dairəsindən “AXCP-Müsavat” seçki blokunun vahid namizədi Əli Kərimli Qaraçuxur qəsəbəsində Şəhidlər abidə kompleksinin qarşısında seçicilərlə görüş keçirib. Suraxanı rayon icra hakimiyyətinin başçısı İlqar Abbasovun göstərişi ilə görüş başlayan zamanı ərazidə elektrik enerjisinin verilməsi dayandırılıb və namizəd seçiciləri ilə görüş zamanı mikrafondan istifadə edə bilməyib.
- 102 sayılı Samux-Şəmkir seçki dairəsindən deputatlığa namizəd Valeh Ələsgərov DSK tərəfindən müəyyən edilməyən vaxtlarda da görüşlər keçirib. Lakin həmin dairə seçki komissiyasından namizədliyi “AXCP-Müsavat” seçki bloku tərəfindən irəli sürülən Etibar Əkbərovun seçicilərlə görüşlərinin keçirilməsinə ciddi maneələr yaradılıb. Görüşün keçirilməsinə Samux rayon icra başçısı Vilyam Hacıyevin göstərişi ilə Rayon Su-artizan İdarəsinin rəhbəri Gülağa Əliyev və Telekommunikasiya İdarəsinin rəhbəri Ələsgər Əliyev olub.

- 24 oktyabr 2010-cu ildə Salyan rayonun Xıdırlı kənd icra nümayəndəsi Vaqif Hüseynov 60 sayılı Salyan-Neftçala seçki dairəsindən namizəd Ədalət Yusifovun seçicilərlə görüş keçirməsinə mane olub. Kənd icra nümayəndəsi seçicilərə bildirib ki, görüşə gələcəkləri halda işdən azad ediləcəklər.
- 60 sayılı Salyan-Neftçala seçki dairəsi ərazisində Beşdəli kənd bələdiyyə sədri Elman Sultanov və kənd icra nümayəndəsi Əmənulla Ələkbərov deputatlığa namizəd Ədalət Yusifovun seçki plakatlarını öz obyektlərinə yapışdırılmamağı tapşırıb.
- 20 oktyabr 2010-cu ildə 65 sayılı Saatlı-Sabirabad-Kürdəmir seçki dairəsindən bitərəf namizəd Umudov Lazımın Mehdili kəndində plakatlarını mağaza və başqa mülkiyyət sahibləri vurmağa etiraz ediblər. Namizəd bildirir ki, mülkiyyət sahibləri bunu kənd icra nümayəndəsi Akif Böyükkəşi oğlunun tapşırığından sonra ediblər.

C) Təşviqat materiallarının məhv edilməsi

- 24 oktyabr 2010-cu ildə Saatlı rayonu Qaracalar kənd icra nümayəndəsi Zahidov Faiq və Varxan kənd icra nümayəndəsi Eyvaz Əsədov 65 sayılı Saatlı-Sabirabad-Kürdəmir seçki dairəsindən deputatlığa namizəd Yusifov İsmayılın bütün plakatlarını məhv ediblər. Eyni hal Məzrəli, Dəllər, Əlisoltanlı, Potubəyli, Bəylər kəndlərində də müşahidə olunub.
- 28 oktyabr 2010-cu ildə 10 sayılı Binəqədi seçki dairəsindən deputatlığa namizəd Qorxmaz İbrahimlinin Binəqədi rayonu ərazisindəki şəkilləri məhv edilib.
- 30 oktyabr 2010-cu ildə 59 sayılı Salyan seçki dairəsinin ərazisində namizədlərin küçə və prospektlərdə təşviqat plakatları yığışdırılıb. Dairə seçki komissiyasının sədri bildirib ki, bu gün prezident Salyana səfər edir ona görə də təşviqat materialları müvəqqəti yığışdırılır.
- 1 noyabr 2010-cu ildə 47 sayılı Mingəçevir seçki dairəsindən deputatlığa namizəd Aidə Bəndəliyevanın şəkilləri cırılıb. Lakin həmin dairədən digər namizəd Aydın Mirzəzadənin isə şəkilləri hətta 49 sayılı Yevlax-Mingəçevir seçki dairəsi ərazisində vurulub.
- 20 sayılı Nərimanov ikinci seçki dairəsindən namizədliyi özü tərəfindən irəli sürülən Aslan İsmayılovun seçki qərargahının qarşısındakı təşviqat materialları 29 oktyabr gecə vaxtı məhv edilib. 30 oktyabr 2010-cu ildə isə namizədin Həsənoğlu küçəsində yerləşən qərargahında eyni cür hücum olub. Qərargahın önündə namizədin böyük portretinin və digər təbliğat – təşviqat materiallarının hamısının üstünə mürəkkəb atılıb.

D) Seçki Komissiyalarının davamiyyəti:

- Oktyabrın 18-də saat 14-dən 14.30-dək 4 sayılı Naxçıvan şəhər seçki dairəsinin 11, 12 sayılı məntəqələri bağlı olub.
- Oktyabrın 20-də saat 15.00-da 16.15-dək 10 sayılı Binəqədi üçüncü seçki dairəsinin 1 və 2 sayılı məntəqələri bağlı olub.
- Oktyabrın 18-də saat 16.00-da 7 sayılı Ordubad-Culfa seçki dairəsinin 17,18,19 sayılı məntəqələri bağlı olub.
- Oktyabrın 15-də saat 16.00-da 27 sayılı Sabunçu ikinci seçki dairəsinin 29, 30 sayılı məntəqələri bağlı olub.
- Oktyabrın 14-də saat 15.30-da 33 sayılı Xətai birinci seçki dairəsinin 3, 22 sayılı məntəqələri bağlı olub.
- Oktyabrın 15-də saat 16.00-da 34 sayılı Xətai ikinci seçki dairəsinin 1, 3, 4 sayılı məntəqələrində heç bir komissiya üzvü olmayıb.
- Oktyabrın 18-də saat 16.00-dan sonra 13 sayılı Xəzər birinci seçki dairəsinin 3, 4, 5, 6 sayılı MnsK-larında heç bir komissiya üzvü yerində olmayıb.

VIII. NƏTİCƏLƏR VƏ TÖVSIYYƏLƏR

SMDT onunla əməkdaşlıq edən müşahidəçilərdən daxil olan məlumatları təhlil edərək, 7 noyabr 2010-cu ildə keçiriləcək Milli Məclisə seçkilərinin ikinci mərhələsi - seçkiqabağı təşviqat prosesi üzrə aşağıdakı nəticələrə gəlib:

- Seçkiqabağı təşviqat prosesində siyasi azadlıqların, xüsusi ilə söz və mətbuat azadlığı və sərbəst toplaşmaq azadlığının təmin olunması yönündə nailiyyətlər baş verməyib
- Seçkiqabağı təşviqat prosesi yerli icra orqanlarının seçki prosesinə müdaxilələri, inzibati resurslardan istifadə halları, namizədlər arasındakı bərabərlik prinsipinin pozulması ilə müşayiət olunub;
- Dairə seçki komissiyalarının fəaliyyətində davamiyyət artıb, ancaq eyni hal məntəqə seçki komissiyalarının fəaliyyətində qeydə alınmayıb;
- Bəzi seçki dairələrində seçici siyahılarında yeniləşdirilmələr aparılmayıb və seçki məntqələrində köhnə siyahılar asılıb;
- Mərkəzi Seçki Komissiyası bəzi hallarda öz səlahiyyətinə aid olmayan məsələlərlə bağlı qərarlar qəbul edib;
- Yerli müşahidəçilərin qeydiyyatı prosesi üzrə yubanmalar və məhdudiyyətlər qeydə alınıb;

SMDT 7 noyabr 2010-cu ildə keçiriləcək Milli Məclis seçkilərinin növbəti mərhələsi – seçki gününə hazırlıqla bağlı aşağıdakıları tövsiyə edir:

- Seçkiqabağı təşviqat prosesində baş vermiş hüquq pozuntularına görə müvafiq şəxslər məsuliyyətə cəlb olunmalıdır;
- Seçki komissiyaları seçki günü müşahidəçilərə seçki prosesini normal şəraitdə müşahidə etmək üçün şərait yaratmalıdır;
- Seçki komissiyaları əmin olmalıdırlar ki, seçki iştirakçılarında təzyiqlərin baş verməməsi üçün müvafiq şərait yaradılıb;
- Seçki günü səsvermə və səsərin sayılması prosesinə yerli icra orqanları və digər strukturların kənar müdaxilələrinin qarşısının alınması üçün hökumət siyasi iradə nümayiş etdirməlidir.

Seçkilərin Monitorinqi və Demokratiyanın Tədrisi Mərkəzinin İdarə Heyəti

Bakı şəhəri, 4 noyabr, 2010